

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Povědomí žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči

Knowledge offoster care by pupils (aged 12 – 15) at primary school

Jana Kobesová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph. D.
Studijní program: Vychovatelství (B7505)
Studijní obor: BC-VYCH (7505R008)

2021

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Povědomí žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Domažlicích dne

Jana Kobesová

Poděkování patří vedoucí mé práce paní PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph. D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a čas věnovaný mi při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala vedení ZŠ Msgre. Staška v Domažlicích za možnost uskutečnit v této škole dotazníkové šetření a zároveň žákům celého 2. stupně za ochotu při vyplňování dotazníků. A v neposlední řadě celé mé rodině za trpělivost a pochopení během mého studia a obzvláště při jeho dokončování.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá náhradní rodinnou péčí a konkrétně pěstounskou péčí.

V teoretické části je popsáno rozdělení náhradní rodinné péče a podrobný rozbor pěstounské péče, druhy pěstounské péče a její zrušení. Zabývá se tím, kdo může být pěstounem. Dále popisuje dávky, příspěvky a odměny v rámci pěstounské péče. Zabývá se i dítětem, rodinou a procesem zprostředkování pěstounské péče.

V praktické části práce porovnává znalosti žáků 2. stupně ZŠ v Domažlicích o pěstounské péči. Vychází z dotazníkového šetření. Byl stanoven jeden hlavní a dva dílčí výzkumné cíle. Hlavním cílem bylo zjistit, jaké znalosti mají žáci o pěstounské péči. Dílčím cílem bylo zjistit, zda existují rozdíly ve znalostech o pěstounské péči mezi jednotlivými ročníky 2. stupně ZŠ. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, zda má vliv pohlaví žáka na ochotu odpovědět na otevřenou otázku. Žáci mají celkem dostatečné znalosti o náhradní rodinné péči, o samotné pěstounské péči mají znalostí méně, ale i tak celkově označili 75,8 % správných odpovědí. Žáci z vyšších ročníků označili více správných odpovědí.

V doporučení pro praxi jsou uvedené otázky, ve kterých mají žáci nedostatečné znalosti. Tyto znalosti o pěstounské péči je potřeba s žáky dále rozvíjet a prohlubovat. Jsou zde uvedeny i formy, které je možné využít k rozvíjení znalostí.

KLÍČOVÁ SLOVA: náhradní rodinná péče, pěstounská péče, rodina, dítě, žáci

ABSTRACT

My bachelor work deals with substituted children's upbringing, especially foster care. The theoretical part describes the dividing of substituted children's upbringing and the detailed analysis of foster care, types of foster care and its abolition. Researches about who can become a foster parent. It describes welfare benefits, foster benefits, and foster bonuses. It also deals with the child, family, and the process of mediating foster care.

The practical part contains knowledge about foster care of children in elementary school in Domažlice, aged 11-15, which I realized thanks to the questionnaire research. I defined one main target and two secondary targets of research. The main goal is to find out the knowledge of adolescents about foster care. The aim of the first research is to find out the knowledge differences about foster care among particular grades. The aim of the second research is to find out if the sex of adolescents has an effect on a will to answer an open-ended question. Pupils have quite a sufficient knowledge of substitute family care although they have less knowledge about foster care itself, they still managed to mark a total of 75,8 % of correct answers. Pupils from higher grades achieved to mark more correct answers.

The recommendation for practice mentions questions in which adolescents have insufficient knowledge. This knowledge about foster care needs to be developed and deepened within pupils. There are also given forms that can be used for developing knowledge.

KEYWORDS: substitute family care, foster care, family, child, pupils

Obsah

ÚVOD	7
1. NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	8
1. 1. Osvojení (adopce).....	10
1. 2. Poručenství	11
1. 3. Opatrovnictví.....	11
1. 4. Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče.....	11
1. 5. Hostitelská péče.....	12
2. PĚSTOUNSKÁ PÉČE	13
2. 1. Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD).....	15
2. 2. Pěstoun	15
2. 3. Proces zprostředkování pěstounské péče.....	16
2. 4. Práva a povinnosti pěstounů, rodičů a dětí v pěstounské péči.....	20
2. 5. Dítě	21
2. 5. 1 Ohrožené dítě.....	21
2. 6. Rodina.....	22
3. PRAKTICKÁ ČÁST	23
3. 1. Cíle a výzkumné otázky praktické části bakalářské práce	23
3. 2. Vyhodnocení dotazníkového šetření	24
3. 3. Diskuse a komparace dat	39
3. 4. Doporučení pro praxi.....	48
ZÁVĚR	50
Seznam použitých informačních zdrojů	52
Seznam příloh	55

ÚVOD

Toto téma jsem si zvolila proto, že mě zajímá, jak funguje pěstounská péče. Ráda bych se o ní dozvěděla mnohem více informací, v čemž mi vypracování bakalářské práce pomůže. I já jsem zvažovala pomoci nějakému dítěti žít v normální rodině, ale bohužel už nejsem ve věku vhodném k pěstounské péči. Zjistila jsem však, že jsou možné i různé dobrovolnické aktivity, jako je občasné hlídání dětí v pěstounské péči či jejich doučování a ráda bych tedy po ukončení studia touto formou některým rodinám pomáhala.

Pracuji jako asistent pedagoga na základní škole a napadlo mě zpracovat dotazníkové šetření o pěstounské péči za pomoci žáků 2. stupně naší školy. Velmi mě zajímá, zda budou jejich znalosti na takové úrovni, jakou bych si představovala. Ve škole máme i několik dětí, které samy vyrůstají v pěstounské péči nebo jsou osvojené a které osobně znám. Předpokládám, že tyto děti budou mít o náhradní rodinné péči určité informace, snad ale i ostatní děti budou mít nějaké znalosti. Žáci šestých a devátých ročníků jsou seznámeni s pojmem náhradní rodinná péče v rámci hodin Výchovy ke zdraví. Uvidíme, zda tato skutečnost bude mít vliv při vyplňování dotazníku.

Život ve vlastní rodině je pro dítě to nejcennější a nejdůležitější, co může mít. Bohužel jsou i děti, které nemají takové štěstí a nemohou žít s vlastními rodiči. Pokud dítě z jakéhokoli důvodu nemůže vyrůstat u svých rodičů, má právo na to, aby mu byla zajištěna náhradní rodinná péče, popř. péče ústavní. Domov je pro dítě pocit bezpečí, lásky a radosti, přijde-li o domov, cítí se ztracené a touží být opět se svojí rodinou. Jsou bohužel situace, kdy není možné dítěti umožnit návrat do jeho vlastní rodiny a je nutné mu najít rodinu náhradní.

Pěstounská péče je velmi záslužná, velmi potřebná a velmi náročná činnost. Díky knížkám od paní Zezulové (Domov je místo, odkud tě nevyhodí ... ani když vyrosteš, 2012) a paní Janákové (Dary se přece nevracejí, 2007) jsem měla možnost nakouknout do pěstounské rodiny hodně zblízka. Pochopila jsem, jak těžké překážky musí pěstouni překonat, aby rodina fungovala. Do pěstounských rodin se dostávají převážně děti, které prožily nějaká traumata, se kterými bylo špatně zacházeno, a své bolesti si nesou dál do života. Pěstouni jsou z mého pohledu hrdiny, když dokážou tyto děti přese všechny problémy vychovávat a mít je rádi.

1. NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

„Šťastný je ten, kdo našel štěstí v rodině.“

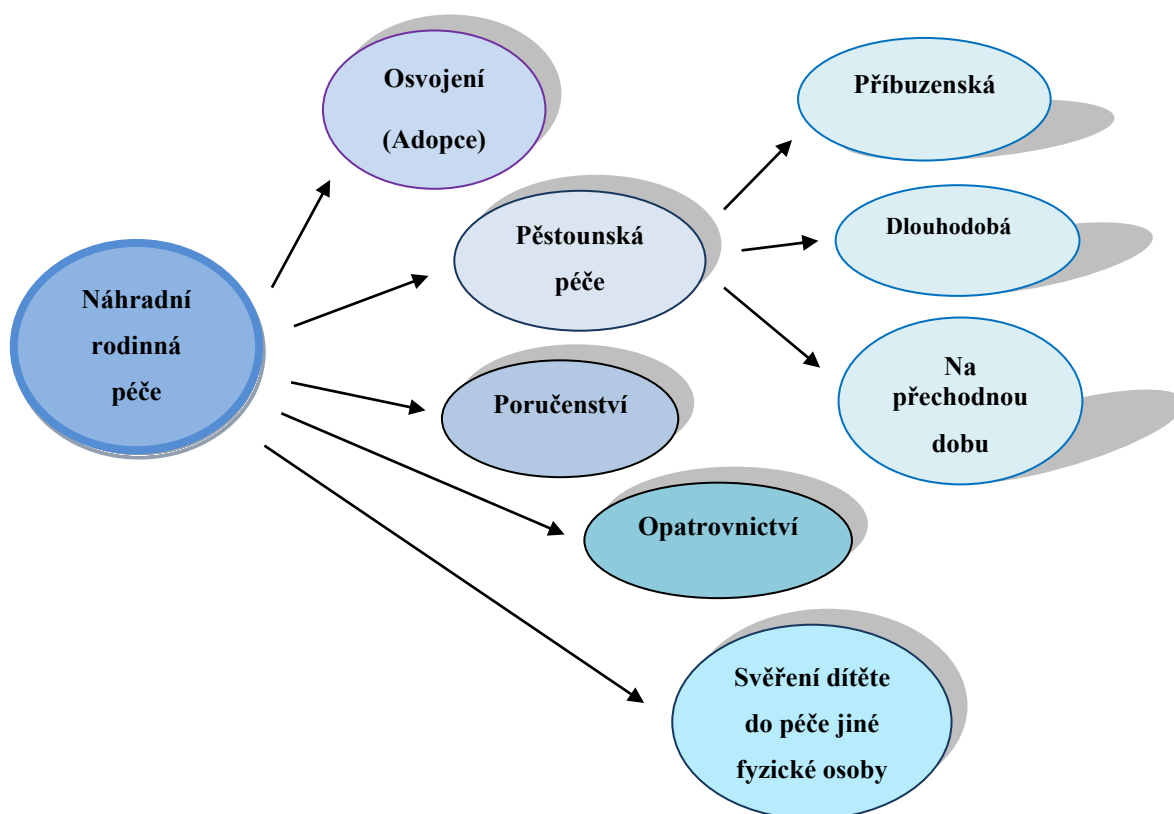
Lev Nikolajevič Tolstoj

„Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými než biologickými rodiči v prostředí, jenž se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.“ (Bubleová, 2014, str. 6).

Pro dítě, které přijde o vlastní biologickou rodinu, je potřeba zajistit rodinu náhradní. V první řadě se hledá v okruhu příbuzných či osob blízkých dítěti. Pokud tato možnost nevyjde, je potřeba zprostředkovat náhradní péči z okruhu zájemců o náhradní rodinnou péči (Bubleová, 2014).

Je to péče, která zajišťuje ohroženým dětem život v náhradní rodině, pokud nemohou vyrůstat u svých vlastních rodičů. Je upřednostňována před péčí ústavní. V České republice jsou hlavními formami osvojení (adopce), pěstounská péče, poručenství, opatrovnictví a svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče (obrázek 1) (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Obrázek 1: Rozdělení náhradní rodinné péče

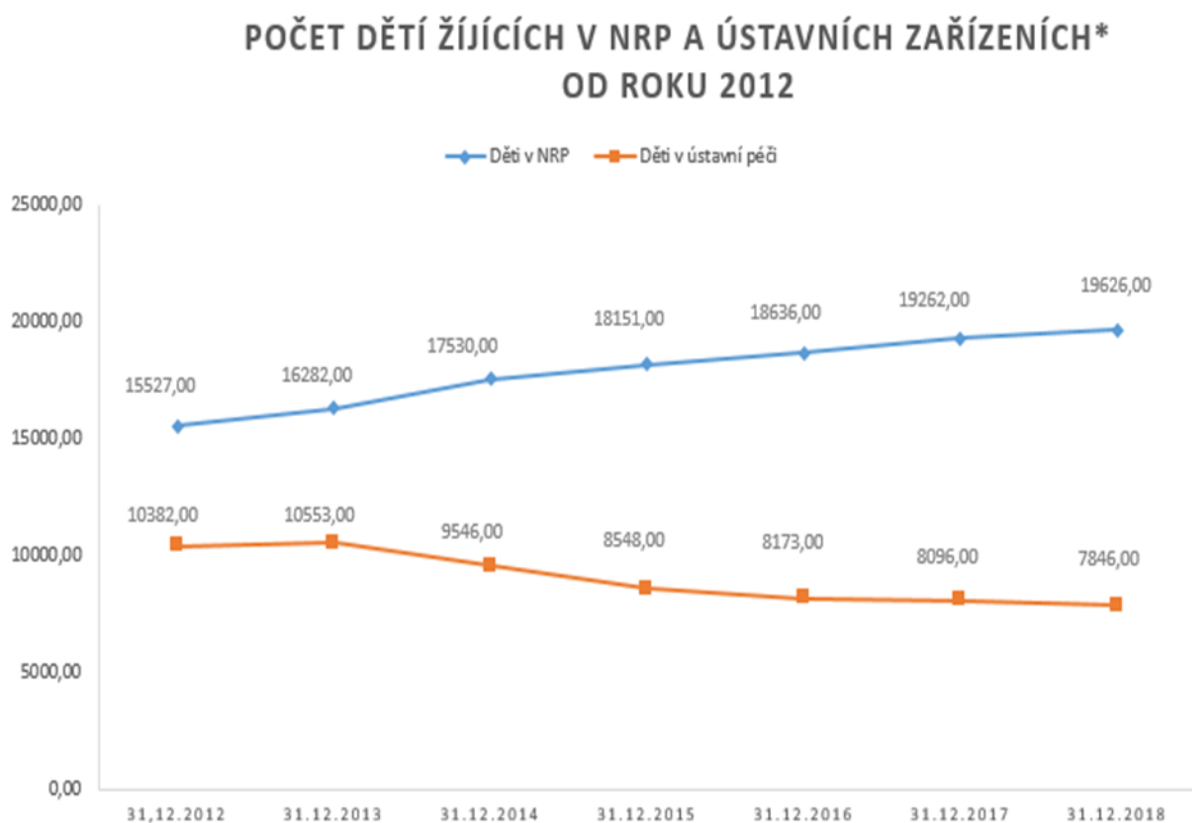

Zdroj: Formy náhradní rodinné péče, 2019

Česká republika má nejvíc dětí v ústavní péči z celé Evropské unie. Do ústavů se bohužel dostávají i ty nejmenší děti (MPSV podpoří zlepšení procesu zprostředkování náhradní rodinné péče, 2017).

Z grafu číslo 1 je vidět, jak se vyvíjelo umístování dětí do náhradní rodinné péče a ústavních zařízení v letech 2012-2018. Můžeme sledovat nárůst počtu dětí umístěných do náhradních rodin, oproti tomu klesající počet dětí umístovaných do ústavních zařízení.

Graf 1: Počet dětí žijících v NRP a ústavních zařízeních v letech 2012-2018

* Do ústavních zařízení pro děti se řadí: dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy, diagnostické ústavy, dětské domovy pro děti do tří let, kojenecké ústavy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, domovy pro děti se zdravotním postižením.

Zdroj: Knihovna NRP, 2018

V této část si rozebereme jednotlivé formy náhradní rodinné péče, podrobněji se zaměříme na pěstounskou péči, seznámíme se s osobou pěstouna a objasníme si postup zájemců při podávání žádosti o pěstounskou péči a proces zprostředkování pěstounské péče.

1. 1. Osvojení (adopce)

Osvojení je nejvyšší forma náhradní rodinné péče. Dítě získává v nové rodině stejné postavení jako biologické dítě, a to i s příbuzenskými vztahy rodiny osvojitele (Bubleová, 2014).

Účelem osvojení je zajistit opuštěnému dítěti stabilní a milující rodinu, která má úplně stejné povinnosti a práva jako biologičtí rodiče (Bubleová, 2014).

Osvojit lze jen dítě tzv. právně volné, to znamená, že rodiče, popř. jen matka (není-li otec znám) dají písemný souhlas k osvojení hned po narození dítěte a stvrdí ho podpisem po uplynutí ochranné lhůty šesti týdnů nebo je-li splněna doba trvalého nezájmu, kdy rodiče neprojeví ani osobní, ani písemný kontakt s dítětem. K 1.1.2013 byla stanovena doba trvalého nezájmu na tři měsíce u všech dětí starších šesti týdnů. Osvojení dítěti zajišťuje v nové rodině stejná práva jako dítěti biologickému, např. vztahují se na něj dědická práva. Získává též všechny příbuzné jako dítě vlastní. I osvojitelé mají k dítěti stejná práva a povinnosti jako k dítěti vlastnímu. Se svými biologickými rodiči se dítě po osvojení již nestýká. Do rodného listu jsou jako rodiče nově zapsáni osvojitelé. Osvojením získává dítě též příjmení svých osvojitelů. O osvojení rozhoduje vždy soud (Zezulová, 2012).

Osvojiteli se většinou stávají bezdětní rodiče, kteří nemohou mít vlastní dítě. Tímto způsobem se snaží naplnit svoji touhu po dítěti, často po mnoha neúspěšných pokusech počít dítě přirozenou cestou či umělým oplodněním. Osvojení upravuje zákon č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v § 794 až §854 (Zezulová, 2012).

Rodiče si mohou zvolit, zda chtějí osvojení zrušitelné či nezrušitelné. Nicméně platí, že po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení nelze již toto osvojení zrušit. Výjimkou je jen osvojení, které může soud zrušit z důležitých důvodů na návrh osvojitele nebo osvojence. Osvojení lze prohlásit za nezrušitelné i před uplynutím doby tří let v případě, že je to v souladu se zájmy dítěte. Nezrušitelně lze osvojit jen dítě starší jednoho roku (Osvojení, adopce a změny od 1. 1. 2014, 2013; Institut osvojení dítěte a podmínky osvojení, 2001).

1. 2. Poručenství

Soud určí dítěti podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, poručníka v případě, že jeho rodiče zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, výkon jejich odpovědnosti byl pozastaven nebo byli zbaveni právní odpovědnosti. Práva a povinnosti poručníka vůči dítěti jsou stejná jako práva a povinnosti rodičovská, ale nemá vyživovací povinnost. Podle zákona ani není mezi dítětem a poručníkem stejný vztah jako mezi rodičem a dítětem. Poručník dítě vychovává, zastupuje ho a spravuje jeho majetek místo rodičů. Soud pravidelně dohlíží na jeho funkci ohledně správy majetku i ohledně osobních záležitostí dítěte. Poručník je povinen podávat jednou za rok soudu informace o dítěti (Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje, ndt).

Pokud je dítě svěřeno přímo do péče poručníka, je tato péče podporována státem. Rodina dostává dávky pěstounské péče a má nárok i na odbornou pomoc. Pokud poručník osobně o dítě nepečuje, vykonává jen funkci jeho zákonného zástupce. Není-li možné ustanovit poručníkem fyzickou osobu, soud ustanoví tzn. veřejného poručníka např. orgán sociálně-právní ochrany dětí (Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje, ndt).

1. 3. Opatrovnictví

Opatrovnictví není klasický druh náhradní rodinné péče. Opatrovníka určuje dítěti soud v případě střetu zájmů zákonných zástupců dítěte, při střetu zájmů mezi dítětem a jeho rodiči, při omezení rodičovské odpovědnosti, při ohrožení majetkových zájmů dítěte nebo při vyřizování osvojení (Zákon o rodině, úplné znění č. 210/1998 Sb., 1998).

Opatrovníkem lze ustanovit i orgán sociálně právní ochrany dětí. Soud vymezí rozsah práv a povinností opatrovníka, aby byla zajištěna ochrana zájmů dítěte v plné výši (Zákon o rodině, úplné znění č. 210/1998 Sb., 1998).

1. 4. Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Jedná se převážně o péči příbuzenskou. Pokud se o dítě nemůže starat ani jeden z rodičů, může soud svěřit dítě některému z příbuzných dítěte, vyžaduje-li to zájem dítěte a tato osoba zaručuje jeho řádnou výchovu a souhlasí se svěřením dítěte do své péče.

Soud upraví rozsah práv a povinností pečující osoby k dítěti. Rodiče mají nadále k dítěti vyživovací povinnost a výživné platí přímo osobě, která pečuje o jejich dítě. Nerozhodne-li soud jinak, rodičům je zachována rodičovská odpovědnost a nadále jsou jeho zákonnými zástupci (Péče třetí osoby, ndt).

1. 5. Hostitelská péče

Není přímo upravená zákonem. Hostitelská péče zajišťuje dětem z dětských domovů jezdit na návštěvy, víkendy, popř. prázdniny do rodin. Tato péče se týká dětí, které z nějakého důvodu nemohou být umístěné do náhradní rodinné péče a zůstávají v péči ústavní. Pobyť v rodině přináší dětem nové přátelské vztahy a možnost vidět, jak funguje normální rodina.

Hostitelská péče je vhodná pro starší školní děti, které jsou již schopné pochopit, že se jedná pouze o dočasné návštěvy. Na základě souhlasu obecního úřadu pouští děti do rodin ředitel dětského domova. Rodiny jsou předem prověřeny, zda splňují podmínky pro hostitelskou péči (Kolektiv autorů, 2018).

2. PĚSTOUNSKÁ PÉČE

*„Teplo „rodinného hnízda“ poskytuje duchovnu téměř celoživotně
pocit klidu, bezpečí a jistoty.“*

Erich Von Däniken

Pěstounskou péči upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, § 958-970 a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Do pěstounské péče jsou převážně svěřovány děti, které nemohou vychovávat jejich vlastní rodiče, vyžaduje-li to jejich zájem a není možné je adoptovat. Dítě se svěřuje do pěstounské péče buď fyzické osobě, nebo do společné péče manželů. Pokud je dítě ve věku, kdy je samo schopno posoudit umístění do pěstounské péče, je vhodné, aby se k tomuto rozhodnutí a možnosti žít v rodině vyjádřilo (Kolektiv autorů, 2018).

Podle Z. Matějčka je pěstounská péče zvláštní formou náhradní rodinné výchovy, která je řízená a kontrolována státem, zajišťuje hmotné zabezpečení dítěti a přiměřenou odměnu pěstounům, kteří o svěřené dítě pečují (Matějček, 1999).

Biologičtí rodiče zůstávají i nadále zákonnými zástupci dítěte, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti. Pěstouni mohou rozhodovat pouze o běžných věcech týkajících se dítěte, k důležitým záležitostem (výběr školy, vystavení cestovního pasu apod.) je potřeba souhlasu biologických rodičů, popř. rozhodnutí soudu o svolení k těmto úkonům (Zezulová, 2012; Matějček, 2002).

Vztah pěstounů a dítěte je mnohem volnější, než je tomu u osvojení. Dítě v pěstounské rodině podle právní normy nezískává příbuzenské vztahy ani s pěstouny, ani s jejich příbuznými, ale neformálně se vytvářejí často velmi pevné vazby, které se obvykle udržují i po dosažení plnoletosti dítěte. Dítě v pěstounské péči nemá ani nárok na dědictví po svém pěstounovi (Kolektiv autorů, 2018).

Do pěstounské péče se většinou dostávají starší děti, které není možné osvojit buď z důvodu, že jejich rodiče nedají k osvojení souhlas, nebo jsou to děti nějakým způsobem postižené či jiného etnika nebo sourozenecké skupiny. Často jsou to děti, které žily ve strašných podmínkách, rodiče je zanedbávali, v nejhorším případě i týrali. Tyto nepěkné zážitky mají

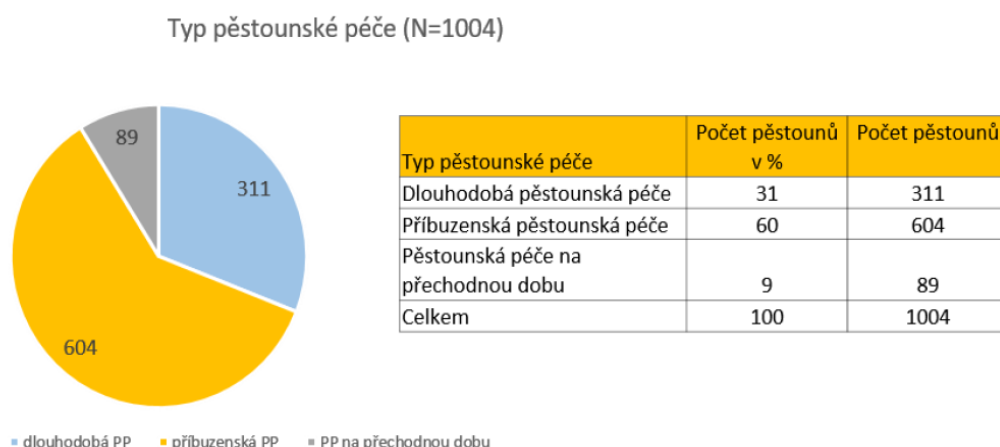
děti v sobě hluboko zaryté a těžko se přizpůsobují životu v nové rodině. Není to ani tak, že by nechtěly, ale spíše jim to nedovolí strach z jejich vlastního selhání či strach, že je rodina vrátí zpět do domova. Jsou „postižené“ svým minulým životem nebo tím, že nemohou žít ve své vlastní rodině a často této situaci nerozumí. Nechápu, proč se to děje, a to v nich vzbuzuje nedůvěru k pěstounům. Nevěří, že vztahy mezi lidmi mohou být trvalé a že je někdo může mít rád takové, jaké jsou. U těchto dětí se projevuje specifické chování jako je ubližování si, krádeže, lhaní, útky, nepřiměřené projevování emocí. Potřebují stálé ujištění, že jsou respektováni, potřebují cítit důvěru a lásku, mít pocit bezpečí a jistotu, že je rodina nevrátí.

Pěstouny se většinou stávají lidé ne proto, aby uspokojili své rodičovské potřeby, ale aby pomohli a poskytli domov dítěti či více dětem, které by jinak musely vyrůstat opuštěné v dětských domovech. Dítě získává v pěstounské rodině možnost vyrůstat v láskyplném náručí a prostředí (Pěstounství je profese, 2015).

Pěstounská péče končí dosažením zletilosti nebo dokončením profesní přípravy na budoucí povolání. Zrušena může být pouze rozhodnutím soudu z důležitých důvodů a vždy jen na žádost pěstouna (Bubleová a kolektiv, 2018).

Pěstounskou péči dělíme na dlouhodobou, na přechodnou dobu a na příbuzenskou, viz. graf číslo 2, ve kterém uvádím rozdělení této péče v roce 2018.

Graf 2: Typy pěstounské péče

Zdroj: Median, 2018

(Lipová, Krbcová, Tomanová, 2019)

2. 1. Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD)

Jedná se o krátkodobou formu náhradní rodinné péče, která může trvat maximálně jeden rok. Tuto péči upravuje občanský zákoník § 958, detailní úprava je v § 27a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dítě do této péče svěřuje soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Dítě se do PPPD umisťuje na dobu:

- kdy se rodiče nejsou schopni o dítě postarat;
- po jejímž uplynutí může dát matka souhlas k osvojení, nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení odvolat;
- do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.

Soud je povinen každé tři měsíce přezkoumat, zda stále trvají důvody pro umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Pokud jsou děti v PPPD, vyživovací povinnost k nim mají stále jejich rodiče nebo osoba povinná výživou k dítěti. Výživné se poukazuje příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který vyplácí příspěvek na úhradu potřeb dítěte pěstounovi (Formy náhradní rodinné péče, 2019).

2. 2. Pěstoun

Pěstounem by měla být osoba, která představuje záruku řádné péče o přijaté dítě. Je to osoba bezúhonná, která má bydliště na území České republiky, stabilní partnerský vztah a rodinné zázemí, je finančně zajištěna, má dostatečné bytové prostory, dobrý zdravotní stav a netrpí žádnými závislostmi. Pěstoun by měl být věkem blízkým věku rodičovskému. Má předpoklady pro výchovu dětí a motivaci pro přijetí cizího dítěte. Měl by být ochoten přijmout dítě takové, jaké je a respektovat jeho dobré i špatné vlastnosti. V povahových vlastnostech pěstouna by neměla chybět trpělivost, empatie, laskavost, zralost a ochota přijmout jakékoliv dítě (Pěstounství je profese, 2015).

Člověk, který si podá žádost o pěstounskou péči, by už předem měl mít určité povědomí o tom, co ho čeká a co pěstounství obnáší. Je vhodné nejdříve prostudovat nějakou literaturu přímo z pěstounské rodiny, kde je možné se dozvědět hodně důležitých informací z chodu a

života rodiny. Nebo, pokud je to možné, navštívit osobně některou pěstounskou rodinu a podívat se zblízka na její fungování (Pěstounství je profese, 2015).

Role pěstouna je sice podobná roli rodiče, ale spoustu věcí, které lze ovlivnit ve výchově u vlastních dětí, ve výchově u dětí přijatých ovlivnit nelze. Svěřené dítě potřebuje dostatek pozornosti a péče, proto je nutné si uvědomit, zda pěstounovo povolání poskytuje dostatek času pro rodinu. Není nutné úplně opouštět zaměstnání, ale je vhodné ze začátku zůstat s dítětem doma, než si zvykne na nové prostředí a rodinu. Pěstoun musí být ochoten spolupracovat s odborníky, kteří rodinu doprovázejí, udržovat vztahy s biologickými rodiči dítěte, podávat jim informace a umožnit jim styk s dítětem. Je oprávněn rozhodovat o běžných záležitostech dítěte, důležitější rozhodnutí jsou ale stále v pravomoci biologických rodičů. Pěstoun nemá k dítěti ani vyživovací povinnost a po ukončení pěstounské péče nebo dovršením plnoletosti dítěte či ukončením profesní přípravy na budoucí povolání dítěte, nepokračuje mezi nimi žádný právní vztah (Pěstounství je profese, 2015; Pěstouni a osvojitelé: odlišné právní vztahy, ndt).

Pěstounství jako profese není jednoduchou záležitostí a skrývá mnohá úskalí, která jsou však vyvážená dobrým pocitem umožnit některému dítěti žít v normální rodině (Pěstounství je profese, 2015).

2. 3. Proces zprostředkování pěstounské péče

Nedostatek dobrých pěstounů je problémem nejen u nás, ale i po celém světě. Proto se neziskové organizace snaží různými kampaněmi v médiích, na billboardech a webových stránkách zvýšit povědomí o pěstounské péči. Díky této činnosti se oslovuje široká veřejnost a zvyšuje se šance na získání budoucích pěstounů. Změnou legislativy a větším důrazem na rodinnou péči se přihlásil k tomuto tématu i stát prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí, které zaštituje projekt „Právo na dětství“. Snaží se tak zlepšit současný systém a zvýšit počet vhodných pěstounských rodin (Pazlarová, 2016).

Osoba, která se rozhodne být pěstounem, musí podat žádost o zařazení do evidence pěstounů na sociální odbor příslušné obce podle svého trvalého bydliště. Formulář získá žadatel přímo na úřadě nebo na stránkách www.mpsv.cz.

Po podání žádosti uskuteční sociální pracovnice se žadatelem pohovor pro získání důležitých informací a podkladů pro pěstounství.

Žádost musí obsahovat:

- údaje o sociálních a ekonomických poměrech (potvrzení příjmů od zaměstnavatele);
- doklad o státním občanství nebo povolení k trvalému pobytu;
- zprávu o zdravotním stavu (od praktického lékaře);
- souhlas s účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny;
- souhlas se zjišťováním dalších skutečností, příp. další dokumenty, které jsou pro zprostředkování důležité;
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování pěstounské péče.

Vzorovou žádost o zprostředkování pěstounské péče přikládám v příloze číslo 1.

Následně provede sociální pracovnice šetření v místě bydliště žadatele. Osobním pohovorem zjistí jeho motivaci stát pěstounem a představy o dítěti, které by chtěl přijmout. Poté zašle celou dokumentaci s vlastním vyjádřením k odbornému posouzení příslušnému krajskému úřadu (Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, 2019).

Odborné posouzení se provádí podle těchto kritérií:

- trestní bezúhonnost žadatele, i všech osob žijících s ním ve společné domácnosti;
- hmotné a bytové podmínky, zdravotní a psychický stav všech členů domácnosti;
- motivace zájemce přijmout cizí dítě do rodiny;
- fungování rodiny (stabilita vztahu a prostředí v rodině);
- charakteristika osobnosti;
- předpoklad vychovávat dítě;
- náboženské, etnické a kulturní prostředí žadatele;
- absolvování a zhodnocení přípravy k přijetí dítěte (Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, 2019).

Celý proces je v zákoně 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí, § 19-23.

Na zájemce, kteří prošli úvodní informační fází, čeká proces zprostředkování, prověřování a přípravy na přijetí dítěte. Celý proces je velmi citlivá fáze, kdy je potřeba, aby pracovník úřadu shromáždil řadu osobních informací o žadateli, čímž mu výrazně zasahuje do soukromí, a to může negativně ovlivnit vztah mezi pracovníkem a žadatelem. Je vhodné, aby pracovník se žadatelem dostatečně komunikoval a vysvětlil mu, proč je zjišťování těchto informací tak důležité (Pazlarová, 2016).

K prověřování zájemců patří i posouzení jejich zdravotního stavu, psychologické vyšetření a odborná příprava pěstounů (Pazlarová, 2016).

Zdravotní stav posuzují lékaři, které určuje příslušný krajský úřad, na základě podkladů od praktického lékaře a odborných lékařů. Zdravotní stav se posuzuje po stránce duševní, tělesné a smyslové a zda je žadatel schopný dlouhodobé péče o přijaté dítě. Zároveň je nutné posoudit možná zdravotní rizika při náročnosti péče o dítě (Pazlarová, 2016).

Psychiatrické vyšetření se provádí jen v případě, že byl žadatel v posledních pěti letech v péči psychiatra. Jinak je vyšetření na uvážení posuzujícího lékaře (Pazlarová, 2016).

Osoby nevhodné pro zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči jsou ty:

- které mají podstatně omezenou fyzickou a psychickou výkonnost, pohyblivost a schopnost orientace, soběstačnost či komunikaci vlivem nepříznivého zdravotního stavu, čímž by byla omezena dlouhodobá a soustavná pečovatelská činnost;
- které by svými onemocněními ohrožovaly zdravý vývoj dítěte (např. bacilonosiči, toxikomani, alkoholici);
- které jsou nedostatečně schopné výchovy a se špatnou sociální adaptací, čímž by ohrožovaly zdravý vývoj dítěte (Pazlarová, 2016)

Psychologické vyšetření se provádí u všech žadatelů o náhradní rodinnou péči. Zaměřuje se hlavně na posouzení způsobilosti žadatelů stát se pěstouny a na schopnost převzít jakékoliv dítě do péče. V prvním případě se zjišťuje psychický stav, stabilita rodinného zázemí a charakteristika osobnosti. V druhém případě se zjišťuje motivace žadatelů stát se pěstounem, představy o přijatém dítěti, a zda jsou žadatelé ochotni přijmout i dítě odlišného etnika či se speciálními potřebami nebo skupinu sourozenců (Pazlarová, 2016).

Dalším krokem, který čeká žadatele o pěstounskou péči je absolvování přípravného kurzu, který mu zprostředkuje krajský úřad. Žadatel by měl absolvovat minimálně 48 hodin přípravy, u pěstounů na přechodnou dobu je to 72 hodin. Úkolem kurzu je poskytnout žadatelům základní vědomosti a informace z oblasti náhradní rodinné péče a o potřebách dětí žijících mimo svou rodinu. Účast na kurzu je velmi důležitá vzhledem k tomu, že se tam zájemci setkají jednak s odborníky, na které se v budoucnu v případě potřeby mohou obrátit, ale také s jinými pěstounskými rodinami. Během kurzu si zájemci upřesní představy o dítěti, které by chtěli přijmout nebo mohou své představy naopak změnit a ubrat ze svých nároků na přijaté dítě. Ovšem může se i stát, že během příprav zájemce pochopí náročnost pěstounské péče a

rozmyslí si to a ustoupí od rozhodnutí stát se pěstounem. Teoretická příprava je určitě užitečná a důležitá, ale nikdy nenahradí praxi a osobní zkušenosti, které mohou pěstouni získat právě od jiných pěstounských rodin, se kterými mají možnost se setkat na přípravných kurzech (Matějček, 2002; Zezulová, 2012; Pazlarová, 2016).

Přípravné kurzy se zaměřují přímo na žadatele o pěstounskou péči, ale jistou formou přípravy by měli projít i ostatní členové rodiny, hlavně děti, které již v rodině vyrůstají. Určitě je vhodné již v době uvažování o pěstounské péči si s dětmi promluvit a seznámit je s problematikou této péče, vhodným způsobem je zasvětit do života dětí, které vyrůstají mimo svoji vlastní rodinu a zjistit jejich názor na případný příchod cizího dítěte do jejich rodiny (Zezulová, 2012).

Krajský úřad do 30 dnů od získání všech podkladů k žádosti a odborném posouzení, vydá rozhodnutí o zařazení či nezařazení žadatele do evidence pěstounů. V případě nezařazení je možné podat odvolání. Evidenci žadatelů o pěstounskou péči vedou krajské úřady. Pak už následují jen přípravy a čekání na příchod dítěte do rodiny (Bubleová a kolektiv, 2018).

Přestože tato cesta vypadá složitě a může trvat různě dlouhou dobu (průměrně kolem 12 měsíců), neměl by se žadatel nechat odradit. Dobu čekání může využít k přípravě na přijetí dítěte do péče studiem literatury a návštěvou některé organizace, která se zabývá pomocí pěstounským rodinám, kde je možné získat cenné rady a načerpat zkušenosti (Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, 2019).

Avšak ani po zařazení žadatele do registru pěstounů neznamena, že skončil proces prověřování. Naopak, po celou dobu vedení žadatele v evidenci pěstounů, může krajský úřad kdykoliv odborné posouzení zopakovat. Obzvláště jedná-li se o žadatele, který je v evidenci delší dobu, ale zatím nedošlo ke svěřeni dítěte do jeho péče (Kolektiv autorů, 2018).

Od chvíle, kdy je zájemce zařazen do evidence pěstounů a začne pečovat o dítě, má nárok na finanční podporu. Pěstoun na přechodnou dobu dostává podporu i v době, kdy o žádné dítě nepečuje. Pěstounská péče je podporována státem a dávky pěstounské péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Pěstoun i dítě v pěstounské péči může mít nárok i na dávky státní sociální podpory (Bubleová a kolektiv, 2018).

Dávkami pěstounské péče jsou: odměna pěstouna; příspěvek při převzetí dítěte; příspěvek na úhradu potřeb dítěte; příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla; příspěvek při ukončení pěstounské péče. Podrobněji jsem dávky pěstounské péče popsala v příloze č. 2 (Bubleová a kolektiv, 2018).

2. 4. Práva a povinnosti pěstounů, rodičů a dětí v pěstounské péči

Hlavním právem pěstouna je možnost osobně pečovat o svěřené dítě, které by s ním mělo žít ve společné domácnosti. Osobní péče znamená každodenní rozvoj rozumových, citových a tělesných vlastností a zároveň péče o jeho zdraví. Pěstoun je povinen na dítě dostatečně dohlížet s ohledem na jeho věk. Dítěti musí být umožněno navštěvovat mateřskou nebo základní školu, čímž je mu zajištěno vzdělávání. Pěstoun má právo spravovat jmění dítěte a nakládat s jeho finančními prostředky, ale jen v zájmu dítěte a na zajištění jeho péče. Dále má pěstoun právo na pomoc a podporu od doprovázející organizace a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, na odbornou, psychologickou nebo terapeutickou pomoc a v neposlední řadě na dávky pěstounské péče. Pěstoun není rodič a může tedy rozhodovat za dítě pouze v omezeném rozsahu, jen v běžných záležitostech denního života, např. v běžných léčebných zákrocích rozhoduje pěstoun, ale o plánovaných operacích rozhodují rodiče, popř. soud. Pěstoun má povinnost umožnit dítěti styk s jeho biologickými rodiči a informovat je o podstatných záležitostech dítěte (Kolektiv autorů, 2018).

Biologičtí rodiče dítěte mají právo na osobní styk s dítětem, mají právo uplatňovat výchovu v širším slova smyslu, rozhodovat o významných záležitostech dítěte jako je volba povolání, vydání cestovního pasu, rozhodování o zásadních léčebných zákrocích atd. Rodiče mají k dítěti také vyživovací povinnost. Nemají však právo rozhodovat, kde bude dítě, svěřené do pěstounské péče, se svým pěstounem bydlet. Rodiče mají právo zažádat o navrácení dítěte do své péče, pokud se u nich zlepšily podmínky pro jeho výchovu. O této situaci musí vždy rozhodnout soud (Kolektiv autorů, 2018).

Dítě v pěstounské péči má právo na vzdělání, má právo stýkat se svými biologickými rodiči, popř. jinými biologickými příbuznými. Mezi povinnosti dítěte, které vyrůstá v pěstounské péči, patří pomoc v domácnosti pěstouna s přihlédnutím na jeho věk, schopnosti a možnosti. Jsou to obdobné činnosti, které vykonává dítě, žijící s vlastními rodiči. Mezi další povinnosti dítěte patří přispívat na úhradu společných potřeb rodiny v případě, že má vlastní příjem nebo mu náleží výnosy ze jmění. Pokud dítě pracuje a má vlastní příjem, nepatří již mezi nezaopatřené děti a tím zaniká jeho nárok na příspěvek na úhradu potřeb, a to i v případě, že ještě nenabylo zletilosti (Kolektiv autorů, 2018).

V další části práce se budu věnovat samotnému dítěti, vysvětlíme si, kdy se může jednat o dítě ohrožené a v neposlední řadě si řekneme něco o rodině.

2. 5. Dítě

Úmluva o právech dítěte říká, že: „*Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016, str. 3).

Helus ve své knize uvádí, že dítětem je jedinec, který se nachází v určitém věkovém rozmezí, jenž můžeme označit jako věk dětství či dětský věk (Helus, 2009).

Dítě je tvor, který je velmi dlouho plně závislý na rodičích, respektive na dospělé osobě, která o něj soustavně pečuje. Malé dítě je příliš zranitelné a málo rozumově vyspělé, a proto potřebuje stálou péči, kterou mu má zajistit v první řadě rodina. Každé dítě má právo, aby hned po narození dostalo své jméno a právo na to, aby mohlo znát své rodiče. Každé dítě má též právo na život, na rozhodování a důstojnost, stejně tak má právo na duševní, fyzický a společenský rozvoj. Žádné dítě by nemělo být nikdy odděleno od svých rodičů, aniž by si to sami přáli. Pokud musí být dítě rodičům odebráno, mělo by to být vždy jen v těch nejzávažnějších případech, jako je zanedbávání výchovy nebo jeho zneužívání či týrání. Pokud rodiče dítěte žijí odděleně, má dítě právo na kontakt s oběma rodiči, nesmí to však být v rozporu s jeho zájmy. Ty by měly být vždy na prvním místě při jakékoliv činnosti, která se týká dítěte a je uskutečňována zařízeními sociální péče, zákonodárnými nebo správními orgány nebo soudy (Maděrová, 2014; Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016).

2. 5. 1 Ohrožené dítě

Za ohrožené dítě můžeme považovat takové dítě, které vyrůstá v deprimujícím nebo sociálně špatném prostředí. Jeho základní potřeby nejsou dostatečně zajištěny, např. nedostatek potravy, nedostatečná péče o zdraví. Dítě, které je zanedbáváno, týráno, zneužíváno nebo se v jeho rodině vyskytují násilnosti mezi rodiči, je nutné z takové rodiny odebrat. Odebrání z rodiny je pro dítě velmi traumatickým zážitkem. Nechápe, co se kolem něj děje, cítí se nešťastné a touží se vrátit domů ke svým rodičům. Bohužel ne vždy je možné dítě vrátit do původní rodiny, v takovém případě je potřeba mu zajistit náhradní rodinnou péči či péči ústavní (Matoušek, Pazlarová, 2016).

2. 6. Rodina

Je nejstarší společenské soužití mezi lidmi, buď jedné nebo více generací, které plní ekonomickou, emocionální a reprodukční funkci. Vytváří základy etiky, hodnot a postojů. Základem rodiny jsou vždy dvě dospělé osoby, manželé nebo partneři. Pokud má rodina i děti, vzniká mezi nimi a dospělými nejsilnější biologické pouto. Taková rodina se nazývá nukleární a jejím hlavním úkolem je zajistit základní potřeby a péči o děti. Důležitou funkcí každé rodiny je zajišťovat příjmy a hospodařit s nimi, zajistit bydlení a udržovat domácnost, dělit rovnovážně čas mezi práci a potřeby rodiny, snažit se udržovat vztahy se širší rodinou – ostatními příbuznými a sociálním okolím (Matoušek, Pazlarová, 2016; Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Model rodiny se v posledních letech hodně změnil, máme rodinu vlastní a úplnou (oba rodiče a děti), rodinu neúplnou (chybí jeden z rodičů), rodinu nevlastní (nevlastní rodič, nevlastní dítě) a rodinu náhradní (cizí dítě v náhradní rodině). V dnešní době již nemá legitimování svazku manželství takový význam jako v dobách dřívějších a lidé spolu často žijí jen jako partneři, a to i v době, kdy už mají společné děti. Ani role muže a ženy se už přesně nevymezuje a rodiny jsou proto často velmi ohroženy rozpadem (Matoušek, Pazlarová, 2016; Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Rodina plní významnou výchovnou funkci. Měla by dětem zajistit bezpečí a pocit jistoty, chránit jejich zdraví, zajistit dostatek výživy, dostatečné vzdělávání a vést je k morálním normám. Pokud tato rodina neplní nebo nedokáže plnit, dítě zanedbává, psychicky nebo fyzicky týrá, život v takové rodině představuje pro dítě velká rizika, která ho mohou ohrožovat na životě či výchově. V takových případech je nutné dítě z rodiny odebrat a zajistit mu náhradní péči na nezbytně nutnou dobu, než se situace v rodině vyřeší, popř. nastalo (Matoušek, Pazlarová, 2016; Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se věnuje vyhodnocení dotazníkového šetření, jež jsem uskutečnila na základní škole v Domažlicích, a které se zaměřuje na zjišťování znalostí žáků 2. stupně ZŠ o pěstounské péči.

3. 1. Cíle a výzkumné otázky praktické části bakalářské práce

Hlavní cíl: Zjistit znalosti (počet správných odpovědí) žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou znalosti žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči?

Dílčí cíl č. 1: Zjistit, zda má ročník vliv na znalosti (počet správných odpovědí) žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči.

Dílčí otázka č. 1: Má ročník vliv na znalosti žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči?

Dílčí cíl č. 2: Zjistit u otevřené otázky číslo 9, zda má vliv pohlaví žáka na ochotu odpovědět na otázku, kde nejsou uvedené odpovědi.

Dílčí otázka č. 2: Má pohlaví žáka vliv na ochotu odpovědět na otevřenou otázku?

Metodika výzkum

Pro praktickou část jsem zvolila kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření.

Dotazníkové šetření

Dotazník jsem si připravila sama za pomoci odborné literatury (Hendl, 2008) a vedoucí práce. V dotazníku je celkem dvacet otázek. Všechny otázky, kromě jedné, jsou uzavřené. První dvě otázky jsou identifikační. Otázka číslo 9 je otevřená. Dotazníky jsem v tištěné verzi osobně předávala žákům i s instrukcemi k vyplnění. Vzorový dotazník přikládám v příloze č. 3.

Cílová skupina

Cílovou skupinou byli žáci 6. – 9. tříd Základní školy Msgre. Staška v Domažlicích. Školu na 2. stupni navštěvuje 278 žáků, 133 dívek a 145 chlapců.

Žáci se o náhradní rodinné péči učí v 6. a 9. ročníku při hodinách Výchovy ke zdraví. V 6. ročníku jsou tomuto tématu věnovány dvě vyučovací hodiny a v 9. ročníku dvě až tři vyučovací hodiny.

Já pracuji na této škole jako asistent pedagoga, a proto mě napadlo využít školního prostředí ke zpracování dotazníkového šetření.

Od března 2020 začala naši republiku, i celý svět trápit koronavirová pandemie. Vzhledem k této situaci se uzavřely školy, což mi hodně zkomplikovalo možnost uskutečnit své šetření. Naplánovala jsem si, že dotazníky s dětmi vyplním koncem školního roku, kdy devátáci mají po přijímacích zkouškách a ve škole je trochu volněji. Školy se ale bohužel v březnu uzavřely a do konce školního roku se již neotevřely. V září jsme nastoupili do školy normálně a všichni jsme doufali, že to vydrží co nejdéle. Měla jsem v plánu uskutečnit dotazníkové šetření až se děti trochu zadaptují na školní prostředí po tak dlouhém volnu, zhruba tak v listopadu. Bohužel epidemie začala opět nabírat na síle a začaly se objevovat informace o možném uzavření škol. Tentokrát jsem situaci nepodceňovala a raději jsem se pustila do sběru dat. Vyučující mi umožnili v hodinách Výchovy ke zdraví a Výchovy k občanství požádat žáky o vyplnění dotazníků. Během týdne jsem obešla všechny třídy a získala materiály ke své praktické části. Další týden se školy opravdu zavřely a jsou dosud zavřené. Pokud se školy znovu otevrou, nevím, jestli by byla možnost dotazníkové šetření uskutečnit, děti budou mít hodně zameškáno a učitelé budou rádi za každou minutu, kterou jim budou moci věnovat.

3. 2. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Rozdala jsem celkem 222 dotazníků a všechny (222-100 %) se mi vyplněné vrátily zpět. Všech 222 dotazníků jsem použila.

V příloze číslo 4 jsou přiložené kopie dvou vyplněných dotazníků z každého ročníku – jeden od dívky a jeden od chlapce.

Identifikační otázky číslo 1 a 2

Tabulka 1 Ročník a pohlaví žáka

N = 222

Ročník	Celkem	Dívky	Chlapci	Procent odpovědí
6. ročník	69	32	37	31,1 %
7. ročník	57	29	28	25,7 %
8. ročník	52	26	26	23,4 %
9. ročník	44	17	27	19,8 %
Celkem	222	104	118	100 %
Procent odpovědí	100 %	46,8 %	53,2 %	100 %

Z tabulky je patrné, že dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 222 žáků, z toho 104 dívek (46,8 %) a 118 chlapců (53,2 %).

Otázka číslo 3 Jaký je nejčastější důvod, že se rodiče přestanou starat o své děti?

Tabulka 2 Nejčastější důvod, proč se rodiče přestanou starat o své dítě

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) dítě je neposlušné	7	4	1	0	12	5,4 %
b) rodiče mají problém s alkoholem nebo jinými návykovými látkami	58	50	45	43	196	88,3 %
c) jiná možnost-uvést	4	3	6	1	14	6,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) rodiče mají problém s alkoholem nebo jinými návykovými látkami a usoudilo to i 196 žáků (88,3 %). Určitě není důvodem, aby se rodiče přestali starat o své dítě to, že dítě je neposlušné, i přesto tuto odpověď za a) označilo 12 žáků (5,4 %). V případě odpovědi za c) jiná možnost odpovědělo 14 žáků (6,3 %), z toho 6 žáků neuvedlo žádnou možnost a 8 žáků uvedlo tyto možnosti: „jsou zloděj“; „moc práce“; „nemohou se o něj starat, protože o něj přijdou“; „mají hodně práce“; „RODIČE MAJÍ MOC POVINNOSTÍ: PRÁCE ATD.“; „NEJSOU NA TO PŘIPRAVENÝ“; „Nedokázo se o dítě starat buď jsou moc mladí či nemocní“; „dítě je postižené“.

Otázka číslo 4 Z jakého důvodu může být dítě z rodiny odebráno?

Tabulka 3 Důvod odebrání dítěte z rodiny

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) rodina má malý byt	0	3	0	0	3	1,3 %
b) rodiče se dostanou do velmi těžké životní nebo finanční situace	60	46	45	37	188	84,7 %
c) jiná možnost-uved'	9	8	7	7	31	14 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) rodiče se dostanou do velmi těžké životní nebo finanční situace a 188 žáků (84,7 %) označilo právě tuto odpověď. Malý byt nemůže být důvodem k odebrání dítěte z rodiny, pokud dítěti není jinak ubližováno nebo není nějakým způsobem zanedbáváno, přesto tuto odpověď za a) rodina má malý byt označili 3 žáci (1,3 %). U odpovědi za c) jiná možnost odpovědělo 31 žáků (14 %), z toho 5 žáků neuvedlo žádnou jinou možnost a 26 žáků uvedlo mnoho různých názorů, které zde uvádím: „nařízeno soudem“; „neposílají je do školy“; „dítě bylo týráno (domácí násilí)“; „nestarají se o něho“; „nechodí do školy, rodiče se nestarají jsou alkoholici, feťáci“; „že se o to dítě nestarají“; „mlácení, týráni“; „Nejsou schopni se o dítě starat“; „rodiče jsou zločinci např. matka zločinec otec mrtev“;

„dítě bijou, nestarají se“; „nestaraj se o něj“; „nestarají se oněj“; „rodiče se správně nestarají o dítě“; „špatná péče ...“; „dítě má nevhodné prostředí“; „ŠPATNĚ SE O NĚJ STARAJÍ, PIJOU ALKOHOL, BEROU NÁVYKOVÉ LÁTKY“; „za špatných podmínek pro život např. týrání dítěte, špatný prostředí pro vývoj dítěte atd.“; „Rodiče se o dítě špatně starají“; „ŠPATNÝ PROSPĚCH VE ŠKOLE (HODNĚ POZNÁMEK, ŠPATNÉ ZNÁMKY ATD ...“; „nedostává dostatečnou péči“; „rodiče se o dítě špatně starají“; „odstěhuje se v 18 ti do svého bytu“; „Rodiče se nestarají o dítě“; „kvuli alkoholu“; „rodiče mají problém s alkoholem a jinými návykovými látkami“; „mohou znásilňovat své děti rvát na ně tak že by jim ničili celej růst, mlátit své děti“.

Z odpovědí vyplývá, že největší problém vidí žáci v tom, že se o dítě rodiče nestarají nebo mu nějakým způsobem ubližují. Další problém vidí v požívání alkoholu a návykových látek. Při čtení odpovědí to na mě často působilo, jako kdyby žáci psali své vlastní zážitky. Doufám, že se v tomto směru mylím.

Otázka číslo 5 Které úřady se podílí na náhradní péči o dítě?

Tabulka 4 Úřady podílející se na náhradní péči o dítě

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) finanční úřad	1	3	2	1	7	3,2 %
b) policie ČR	1	2	0	1	4	1,8 %
c) orgán sociálně-právní ochrany dětí	67	52	50	42	211	95 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za c) orgán sociálně-právní ochrany dětí a 211 žáků (95 %) označilo tuto možnost, což znamená, že žáci mají znalosti o úřadu, který se zabývá náhradní rodinnou péčí. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) je hlavním a nejdůležitějším orgánem, který zajišťuje péči a starost o děti, které se dostaly do tíživé situace, nebo kterým je v rodině ubližováno, jsou týrané nebo zanedbávané. Odpověď za b) policie ČR se může nějaký

způsobem podílet, ale spíše jen asistuje v případě, že je dítě odebíráno z rodiny a pokud ji OSPOD požádá o spolupráci, PČR je především represivní orgán. Tuto odpověď označili 4 žáci (1,8 %). Finanční úřad v odpovědi za a) se nijak nepodílí na náhradní rodinné péči, přesto tuto odpověď označilo 7 žáků (3,2 %).

Otázka číslo 6 Kam je dítě umístěno, když se o něj rodiče nemůžou nebo nechtějí starat?

Tabulka 5 Umístění dítěte bez rodičů

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) do dětského domova či Klokánku	55	50	43	37	185	83,3 %
b) do školní družiny	0	2	1	0	3	1,4 %
c) do domu dětí a mládeže	14	5	8	7	34	15,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za a) do dětského domova či Klokánku. Předpokládala jsem, že u této otázky bude jednoznačná odpověď, ale označilo ji jen 185 žáků (83,3 %). Po odebrání z rodiny putují děti do Klokánku nebo do pěstounské péče na přechodnou dobu, kde jsou do doby, než soud rozhodne, co s nimi bude dál. Odpověď za c) do domu dětí a mládeže byla asi trochu zavádějící a označilo ji 34 žáků (15,3 %), tato odpověď však správná není. Ani odpověď za b) do školní družiny není správná, i tak ji označili 3 žáci (1,4 %).

Otázka číslo 7 Co je to dětský domov?

Tabulka 6 Dle oslovených žáků je dětský domov

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
---------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------	---------------------

a) prázdninový domov	2	0	0	0	2	0,9 %
b) domov, kam se může jezdit na víkendy	0	0	0	0	0	
c) domov pro děti, které nemají rodiče nebo o které se rodiče nestarají	67	57	52	44	220	99,1 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za c) domov pro děti, které nemají rodiče nebo o které se rodiče nestarají. Tuto odpověď označilo 220 žáků (99,1 %). Dětský domov je zařízení, kde se poskytuje soustavná péče dětem od 3 do 18 let, které z nějakého důvodu nemohou žít ve vlastní rodině a není možné jim zajistit ani náhradní rodinnou péči. Jen 2 žáci (0,9 %) zaškrtnuli odpověď za a) prázdninový domov. Nemyslím si, že by to byla nevědomost, spíše žáci zaškrtnuli, co je zrovna napadlo nebo schválně zaškrtnuli to, co nebylo správně.

Otázka číslo 8 Co je Baby-box?

Tabulka 7 Dle oslovených žáků je Baby-box

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) hudební skupina	2	2	0	0	4	1,8 %
b) zařízení, kam matka odloží své miminko, které nechce nebo se o ně nemůže starat	67	54	51	44	216	97,3 %
c) box na dětské sušenky	0	1	1	0	2	0,9 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) zařízení, kam matka odloží své miminko, které nechce nebo se o ně nemůže starat. U této otázky jsem předpokládala stoprocentní znalost, ale odpovědělo na ni jen 216 žáků (97, 3 %). Odpověď za a) hudební skupina označili 4 žáci (1,8 %) a odpověď za c) box na dětské sušenky označili 2 žáci (0,9 %). Ani tady si nejsem jistá úplnou neznalostí žáků, spíše se opět přikláním k možnosti, že zadrželi odpověď, která je zrovna napadla.

Baby-box je schránka, kam matka odloží zcela beztravně a anonymně své dítě, které nechce nebo o které se není schopna postarat. Zakladatelem je Ludvík Hess a první baby-box byl umístěn v Praze v roce 2005. I v naší Domažlické nemocnici je od roku 2013 umístěn baby-box, ale zatím do něj žádné miminko odloženo nebylo (Baby Box, 2010).

Otázka číslo 9 Co si představíš pod pojmem pěstounská péče?

Velmi mě překvapilo, kolik žáků odpovědělo na otevřenou otázku, kde sami museli vymyslet odpověď. Předpokládala jsem, že odpověď napíše tak polovina zúčastněných žáků. Všechny odpovědi jsem rozdělila do šesti kategorií: dítě z dětského domova; dítě bez rodičů, bez domova; cizí (nějaké, jiné) dítě, rodiče; náhradní (jiná) rodina, rodiče; adopce; ostatní. V následující tabulce číslo 8 je vyhodnocení otázky podle kategorií odpovědí a ročníků.

Tabulka 8 Kategorie odpovědí podle ročníků – Představa žáků o pojmu pěstounská péče

N = 161

Kategorie	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
Dítě z dětského domova	4	11	9	8	32	19,9 %
Dítě bez rodičů, bez domova	20	5	4	0	29	18 %
Cizí (nějaké, jiné) dítě, rodiče	9	7	7	1	24	14,9 %
Náhradní (jiná) rodina, rodiče	8	5	2	11	26	16,1 %
Adopce	2	6	6	7	21	13,1 %
Ostatní	8	6	8	7	29	18 %
Celkem	51	40	36	34	161	100 %

Z tabulky vyplývá, že v 6. ročníku nejvíce žáků napsalo odpověď z kategorie dítě bez rodičů, bez domova (20 žáků = 69 %), v 7. ročníku bylo nejvíce odpovědí v kategorii dítě z dětského domova (11 žáků = 34,4 %), i v 8. ročníku uvedli žáci nejvíce odpovědí v kategorii dítě z dětského domova (9 žáků = 28,1 %) a v kategorii ostatní (8 žáků = 27,6 %) a v 9. ročníku bylo nejvíce odpovědí zařazeno do kategorie náhradní (jiná) rodina, rodiče (11 žáků = 42,3 %). Při zpracovávání odpovědí byl můj předpoklad, že nejvíce odpovědí bude v kategorii adopte, což se nepotvrdilo. V této kategorii bylo odpovědí nejméně. Celkově byly kategorie vyrovnané.

V příloze číslo 5 přikládám přepisy doslovných odpovědí žáků.

Otázka číslo 10 Může se pěstounská péče zrušit?

Tabulka 9 Zrušení pěstounské péče

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano, kdykoliv	16	5	4	3	28	12,6 %
b) ano, ale pouze se soudním rozhodnutím	43	43	40	38	164	73,9 %
c) ne	10	9	8	3	30	13,5 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) ano, ale pouze se soudním rozhodnutím. O zrušení pěstounské péče musí vždy rozhodnout soud. Správnou odpověď označilo 164 žáků (73,9 %). Odpověď za a) ano, kdykoliv označilo 28 žáků (12,6 %). A 30 žáků (13,5 %) se přiklonilo k odpovědi za c), že pěstounskou péči zrušit nelze.

Otázka číslo 11 Jak dlouhou dobu může maximálně trvat pěstounská péče na přechodnou dobu?

Tabulka 10 Doba trvání pěstounské péče na přechodnou dobu

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) 1 měsíc	13	8	9	1	31	14 %
b) 1 rok	27	31	28	20	106	47,7 %
c) 10 let	29	18	15	23	85	38,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) 1 rok. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat pouze jeden rok. Je to optimální doba na to, aby si původní rodina vyřešila své problémy, či aby byla pro dítě nalezena náhradní rodina. Tuto odpověď označilo 106 žáků (47,7 %). Je vidět, že odbornější otázky jsou pro žáky již těžší. Skoro stejně jako u předchozí odpovědi označili žáci odpověď za c) 10 let, odpovědělo na ni 85 žáků (38,3 %). Odpověď za a) 1 měsíc označilo 31 žáků (14 %).

Otázka číslo 12 Kdo může být pěstounem?

Tabulka 11 Pěstounem může být

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) jednotlivce	19	8	11	3	41	18,5 %
b) manželé	31	37	27	32	127	57,2 %
c) partner s partnerkou	19	12	14	9	54	24,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

U této otázky jsou **všechny odpovědi správné**. Pěstounem může být jakákoliv osoba starší 18 - ti let s bydlištěm v České republice. Žáci však měli zaškrtnout pouze jednu možnost. Nejvíce žáků se přiklonilo k možnosti za b) manželé a to 127 žáků (57,2 %). Možnost za a) jednotlivce označilo 41 žáků (18,5 %) a možnost za c) partner s partnerkou označilo 54 žáků (24,3 %).

Otázka číslo 13 Myslíš, že dostávají pěstouni nějakou finanční podporu za péči o svěřené dítě?

Tabulka 12 Finanční podpora pěstounů

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano	28	18	36	29	111	50 %
b) ne	8	8	7	3	26	11,7 %
c) nevím	33	31	9	12	85	38,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za a) ano. Pěstounská péče je finančně podporována státem. Tuto odpověď označilo 111 žáků (50 %). Variantu za b) ne označilo jen 26 žáků (11,7 %) a zbylých 85 žáků (38,3 %) zaškrtnulo odpověď za c) nevím.

Otázka číslo 14 Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?

Tabulka 13 Styk dítěte se svými biologickými rodiči

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano	16	21	19	19	75	33,8 %

b) ne	8	4	2	1	15	6,8 %
c) pokud mu to pěstouni dovolí	45	32	31	24	132	59,4 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za a) ano. Pěstouni mají povinnost umožnit dítěti, o které pečují, styk s jeho biologickými rodiči či jinými blízkými příbuznými. Dítě má právo znát svoji biologickou rodinu. Tuto odpověď vybralo 75 žáků (33,8 %). Ovšem 132 žáků (59,4 %) se přiklonilo k odpovědi za c), pokud mu to pěstouni dovolí. 15 žáků (6,8 %) označilo odpověď za b) ne.

Otázka číslo 15 Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?

Tabulka 14 Příjmení dítěte v pěstounské péči

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano	19	12	18	4	53	23,9 %
b) ne	25	19	16	30	90	40,5 %
c) nevím	25	26	18	10	79	35,6 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za b) ne. Dítě v pěstounské péči nemá příjmení svých pěstounů, zůstává mu příjmení po jeho biologických rodičích. Tuto odpověď označilo 90 žáků (40,5 %). K odpovědi za a) ano se přiklonilo 53 žáků (23,9 %). A 79 žáků (35,6 %) označilo odpověď za c) nevím.

Otázka číslo 16 Do kolika let může zůstat dítě v pěstounské péči?

Tabulka 15 Věk dítěte při ukončení pěstounské péče

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) do kolika chce	11	8	10	9	38	17,1 %
b) do 15 let	9	7	4	0	20	9 %
c) do 18 let	49	42	38	35	164	73,9 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Správná odpověď je za c) do 18 let. Dítě v pěstounské péči zůstává do své plnoletosti nebo do ukončení profesní přípravy na budoucí povolání. Ale často tyto děti udržují vztah s pěstouny i po dovršení plnoletosti a zůstávají součástí rodiny i nadále. Tuto odpověď označilo 164 žáků (73,9 %). Odpověď za a) do kolika chce označilo 38 žáků (17,1 %). Odpověď za b) do 15 let zaškrtnulo 20 žáků (9 %).

Otázka číslo 17 Pokud dítě nemůže žít ve vlastní rodině, kde myslíš, že mu bude lépe?

Tabulka 16 Možnosti života dítěte mimo vlastní rodinu

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) v dětském domově	16	13	6	5	40	18 %
b) v náhradní rodině	51	44	46	36	177	79,7 %
c) jiná možnost-uvést	2	0	0	3	5	2,3 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Pro dítě, které nemůže žít ve své vlastní rodině, je určitě lepší **život v rodině náhradní** než v ústavní péči. K této možnosti za b) v náhradní rodině se přiklonilo 177 žáků (79,7 %). Možnost za a) v dětském domově označilo 40 žáků (18 %). Odpověď za c) jiná možnost označilo 5 žáků. Jeden žák neuvedl žádnou možnost a čtyři žáci uvedli tyto možnosti: „V JINÉ A LÉPE STARAVÉ RODINĚ“; „u jiných příbuzných (např. prarodiče, teta)“; „Někde třeba u příbuzných. (Babička, strýc, atd.)“; „kde se mu líbí víc“.

Otázka číslo 18 Znáš nějakou rodinu, která má děti v pěstounské péči?

Tabulka 17 Pěstounská rodina v mém okolí

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano, uveď jakou	6	3	15	4	28	12,6 %
b) ne	63	54	37	40	194	87,4 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo, že žáci neznají žádnou rodinu, která má ve své péči dítě, které není jejich. Tuto odpověď označilo 194 žáků (87,4 %). Jen 28 žáků (12,6 %) uvedlo, že nějakou takovou rodinu zná, popřípadě že samo dítě je v pěstounské péči. Žáci měli uvést, o jakou rodinu se jedná. 6 žáků neuvedlo nic konkrétního. Bližší informaci o rodině uvedlo 22 žáků a zde je uvádím: „mezi kamarády“; „kamarádství“; „moje nejlepší kamarádka“; „PANÍ, KTERÁ MI DĚLALA DORTY K NAROZENINÁM“; „Ano mé sestřenice jsou v pěstounské péči adoptovala si je moje teta“; „SESTŘENICE“; „v sousedství“; „KAMARÁDKU“; „mezi kamarády“; „Kamarádky rodiče se oní a její sestru nemohli starat.“; „v příbuzenstvu“; „Kamarádka z pěstounské rodiny“; „Mezi kamarády“; „Ano moje rodina mě má v pěstounské péči.“; „kamarádka bejvalá“; „kamarády“; „kamarády“; „mezi kamarády“; „příbuzenstvo“; „kamarádi“; „nechci uvádět“; „kamarádovy umřeli rodiče při autonehodě s kamionem.“

Otázka číslo 19 Dokážeš si představit, že by si tvoje rodina vzala nějaké dítě do pěstounské péče?

Tabulka 18 Tvoji rodiče jako pěstouni, tvoje rodina jako pěstounská rodina

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) ano	29	31	40	29	129	58,1 %
b) ne, zdůvodni proč	40	26	12	15	93	41,9 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Mít doma dítě v pěstounské péči by si dokázalo představit 129 žáků (58,1 %). Skoro stejný počet by ale takovou možnost neuvítalo. 93 žáků (41,9 %) označilo, že by dítě v pěstounské péči doma nechtělo. Žáci měli zdůvodnit, proč označili tuto možnost. 25 žáků neuvedlo žádný důvod a 68 žáků uvedlo různé důvody, kvůli kterým by cizí dítě ve své rodině nedokázali přijmout. Uvádím zde jen ty nejzajímavější, ostatní odpovědi jsou přepsány v příloze číslo 6. Odpovědi žáků: „protože by mě neznal a já bych ho neznal“; „bohužel mám bratra a už nechci bratra ani sestru“; „MYSLÍM ŽE RODIČŮM STAČÍ 2 DĚTI“; „Protože už nechtějí děti stačíme jim já a sestra ale kdyby to bylo opravd velmi moc nutné tak asi ano“; „MAM JEN MÁMU“; „Protože se máme rádi“; „Protože má mně a mojí ségru“; „asi bych se bál“; „UŽ TAKHLE MAMKA NEMÁ ČAS“; „nedokázala bych mít doma sourozence který vlastně není můj“; „už je nás moc“; „Nedokážu, protože jsem jedináček a chyběla by mi ta pozornost.“; „protože vím ze rodiče už nechtějí další dítě, ale kdyby byla situace jiná ANO“; „Nechtěl bych nikoho jiného v rodině.“; „nevím jak bych zvladl dalšího sourozence“; „protože mám 3 bratry a to stačí“; „přijde mi to divný máme dobré vztahy v rodině“; „Nevíme co má to dítě za sebou. Může být psychicky narušeno.“; „nemáme místo pro spaní“; „mí rodiče mají dost starostí“; „nechtěla bych to nebo bych to dítě neznala“; „protože potřebuji pozornost mých rodičů, jelikož mám psychické problémy, které už mi tak dávají dost zabrat.“; „nevím když to udělaj tak už budu žít sám“; „to by jim došly nervy“; „protože už mají dost i nás ta co by dělali ze třetím“.

Otázka číslo 20 Napiš hlavní (jeden) zdroj, jak ses o pěstounské péči dozvěděl/a?

Tabulka 19 Informační zdroj o pěstounské péči

N = 222

Odpověď	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník	Celkem	Procent odpovědí
a) od rodičů	20	20	21	11	72	32,4 %
b) ve škole	27	20	13	13	73	32,9 %
c) z médií	14	13	14	16	57	25,7 %
d) jiná možnost-uveď	8	4	4	4	20	9 %
Celkem	69	57	52	44	222	100 %

Nejvíce informací získali žáci ve škole, tuto možnost označilo 73 žáků (32,9 %), těsně za touto možností je informace od rodičů, tu si vybralo 72 žáků (32,4 %). Informace z médií označilo 57 žáků (25,7 %). Jinou možnost si vybralo 20 žáků (9 %), z toho 3 žáci neuvedli žádnou možnost a 17 žáků uvedlo tyto možnosti: „zprávy“; „SLYŠELA JSEM JAK TO NĚKDO NA ULICI ŘÍKÁ“; „dozvěděl jsem se o tom ve filmu.“; „ZE FILMU“; „všude kde se o tom lidi bavili“; „z filmů“; „od babičky“; „Kvůli tomu že moje mamka pracuje na úradě práce a s tímhle tam pracuje.“; „z filmů, seriálů“; „od kamarádky z pěstounské rodiny“; „SÁM POŘÁDNĚ NEVÍMCO TO JE“; „brouzdal jsem po internetu“; „filmy“; „ZE SERIÁLU A FILMŮ, INTERNET“; „z filmy“; „a od ostatních“; „od kamarádů, z filmu a otázky na sama sebe co by se stalo kdyby se něco stalo rodině.“

Na konci dotazníku bylo místo pro náměty a připomínky žáků k dotazníku. Nějaký názor vyjádřilo pouze 10 žáků. Některé jejich postoje jsou velmi zajímavé, a proto je zde uvádím.

Žákně 7. ročníku uvedla: „Já osobně bych nikdy své dítě do pěstounské péče nedala, protože když ho mám tak si ho i nechám a vychovám.“

Žák 8. ročníku uvedl: „RODIČE VAŽTE SI NÁS“

Žákně 8. ročníku uvedla: „Pěstouni si většinou dítě kvůli penězům neberou.“

Žákyně 9. ročníku uvedly:

„Já si osobně myslím, že bych dítě do pěstounské péče nechtěla. Můj důvod je ten, že bych to dítě po čase měla víc a víc ráda a kdykoliv by mohl přijít člověk, pro dítě možná vztahově už vzdálený a může mi ho vzít. Proto bych osobně zvolila adopci, ale samozřejmě pěstouni mají můj velký obdiv. Závidím jim jejich odvalu.“

„Myslím si, že lidé, kteří si děti do pěstounské péče vezmou dělají dobře a je to dle mého dobré a správné, ale já bych asi toho nebyla schopna se s ním potom rozloučit, když bych si na něho/ní zvykla.“

Ostatní odpovědi jsou přepsané v příloze číslo 7.

3. 3. Diskuse a komparace dat

V té kapitole se budu věnovat odpovědím na mé výzkumné otázky a potvrzení či vyvrácení předpokladů. Budu porovnávat správné a špatné odpovědi celkově, podle ročníků a podle pohlaví žáků. Dále porovnáám z každého ročníku jeden nejlépe vypracovaný (nejvíce správných odpovědí) a jeden nejhůře vypracovaný (nejméně správných odpovědí) dotazník.

Hlavní cíl: Zjistit znalosti (počet správných odpovědí) žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči.

Hlavní výzkumná otázka: Kolik správných odpovědí označí žáci 2. stupně vybrané ZŠ na vědomostní otázky o pěstounské péči?

Můj hlavní předpoklad: Předpokládám, že alespoň 60 % odpovědí bude správných.

Nejdříve vyhodnotím odpovědi na vědomostní otázky číslo 3–8 a 10–17, otázek je celkem čtrnáct.

Tabulka 20 Vyhodnocení správných a špatných odpovědí

N = 3108

Otázka	správné odpovědi		špatné odpovědi	
	počet	procent	počet	procent

3. Jaký je nejčastější důvod, že se rodiče přestanou starat o své děti?	199	89,6 %	23	10,4 %
4. Z jakého důvodu může být dítě z rodiny odebráno?	212	95,5 %	10	4,5 %
5. Které úřady se podílí na náhradní péči o dítě?	211	95,0 %	11	5,0 %
6. Kam je dítě umístěno, když se o něj rodiče nemůžou nebo nechtějí starat?	185	83,3 %	37	16,7 %
7. Co je dětský domov?	220	99,1 %	2	0,9 %
8. Co je Baby-box?	216	97,3 %	6	2,7 %
10. Může se pěstounská péče zrušit?	164	73,9 %	58	26,1 %
11. Jak dlouhou dobu může maximálně trvat pěstounská péče na přechodnou dobu?	106	47,7 %	116	52,3 %
12. Kdo může být pěstounem?	222	100,0 %	0	0,0 %
13. Myslíš, že dostávají pěstouni nějakou finanční podporu za péči o svěřené dítě?	111	50,0 %	111	50,0 %
14. Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?	75	33,8 %	147	66,2 %
15. Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?	90	40,5 %	132	59,5 %
16. Do kolika let může zůstat dítě v pěstounské péči?	164	73,9 %	58	26,1 %
17. Pokud dítě nemůže žít ve vlastní rodině, kde myslíš, že mu bude lépe?	180	81,1 %	42	18,9 %
Celkem	2355	75,8 %	753	24,2 %
Celkem všech odpovědí	3108			

Hlavním cílem bylo zjistit, jaké znalosti mají žáci 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči. Zhodnocení jsem provedla podle počtu odpovědí. Celkem bylo 3108 odpovědí, správných bylo 2355, což je 75,8 % a špatných bylo 753 a to je 24,2 %. Výsledek šetření potvrdil můj předpoklad, že správných odpovědí bude více než 60 %.

Všichni žáci (100 %) odpověděli pouze na jednu otázku správně, a to na číslo 12 „Kdo může být pěstounem?“. U této otázky byly všechny odpovědi správné, ale žáci měli označit pouze jednu možnost. Druhá nejúspěšnější otázka byla číslo 7 „Co je dětský domov?“. Správných odpovědí zde bylo 220 (99,1 %). Třetí byla otázka číslo 8 „Co je Baby-box?“, s počtem správných odpovědí 216 (97,3 %). U těchto dvou otázek jsem předpokládala 100 % úspěšnost, ale žáci odpovídali i špatně. Nejhůře dopadla otázka číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“. Na tuto otázku odpovědělo správně pouze 75 (33,8 %) žáků z celkového počtu. Další otázka, která dopadla špatně, byla číslo 15 „Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?“, tuto otázku označilo jako správnou pouze 90 (40,5 %) žáků. Třetí nejhorší otázka byla číslo 11 „Jak dlouhou dobu může maximálně trvat pěstounská péče na přechodnou dobu?“. Na tuto otázku odpovědělo správně 106 (47,7 %) žáků.

Závěr: Hlavní cíl byl splněn, dílčí otázka byla zodpovězena.

Dílčí cíl číslo 1

Dílčím cílem číslo 1 bylo zjistit, zda má ročník vliv na znalosti (počet správných odpovědí) žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči.

Dílčí otázka číslo 1: Může mít ročník vliv na počet správných odpovědí žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči?

Dílčí předpoklad k otázce číslo 1: Předpokládám, že žáci 2. stupně vybrané ZŠ z vyššího ročníku označí více správných odpovědí.

Tabulka 21 Vyhodnocení znalostí žáků podle ročníku

Otázka / ročník/odpověď	6. roč.		7. roč.		8. roč.		9. roč.	
	správná	špatná	správná	špatná	správná	špatná	správná	špatná
3. Jaký je nejčastější důvod, že se rodiče přestanou starat o své děti?	59 85,5%	10 14,5%	50 87,7%	7 12,3%	47 90,4%	5 9,6%	44 100%	0

4. Z jakého důvodu může být dítě z rodiny odebráno?	64 92,8%	5 7,2%	53 93%	4 7%	50 96,2%	2 3,8%	43 97,7%	1 2,3%
5. Které úřady se podílí na náhradní péči o dítě?	67 97,1%	2 2,9%	52 91,2%	5 8,8%	50 96,2%	2 3,8%	42 95,5%	2 4,5%
6. Kam je dítě umístěno, když se o něj rodiče nemůžou nebo nechťejí starat?	55 79,7%	14 20,3%	50 87,7%	7 12,3%	43 82,7%	9 17,3%	37 84,1%	7 15,9%
7. Co je dětský domov?	67 97,1%	2 2,9%	57 100%	0	52 100%	0	44 100%	0
8. Co je Baby-box?	67 97,1%	2 2,9%	54 94,7%	3 5,3%	51 98,1%	1 1,9%	44 100%	0
10. Může se pěstounská péče zrušit?	43 62,3%	26 37,7%	43 75,4%	14 24,6%	40 76,9%	12 23,1%	38 86,4%	6 13,6%
11. Jak dlouhou dobu může maximálně trvat pěstounská péče na přechodnou dobu?	27 39,1%	42 60,9%	31 54,4%	26 45,6%	28 53,8%	24 46,2%	20 45,5%	24 54,5%
12. Kdo může být pěstounem?	69 100%	0	57 100%	0	52 100%	0	44 100%	0
13. Myslíš, že dostávají pěstouni nějakou finanční podporu za péči o svěřené dítě?	28 40,6%	41 59,4%	18 31,6%	39 68,4%	36 69,2%	16 30,8%	29 65,9%	15 34,1%
14. Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?	16 23,2%	53 76,8%	21 36,8%	36 63,2%	19 36,5%	33 63,5%	19 43,2%	25 56,8%
15. Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?	25 36,2%	44 63,8%	19 33,3%	38 66,7%	16 30,8%	36 69,2%	30 68,2%	14 31,8%

16. Do kolika let může zůstat dítě v pěstounské péči?	49 71,1%	20 28,9%	42 73,7%	15 26,3%	38 73,1%	14 26,9%	35 79,5%	9 20,5%
17. Pokud dítě nemůže žít ve vlastní rodině, kde myslíš, že mu bude lépe?	52 75,4%	17 24,6%	44 77,2%	13 22,8%	46 88,5%	6 11,5%	38 86,4%	6 13,6%
Celkem	688 71,2%	278 28,8%	591 74,1%	207 25,9%	568 78%	160 22%	507 82,3%	109 17,7%

Dílčím cílem číslo 1 bylo zjistit, zda ročník bude mít vliv na počet správných odpovědí, které žáci označí. K vyhodnocení jsem použila všech 222 dotazníků.

Z tabulky číslo 21 vyplývá, že v 6. ročníku bylo 71,2 % správných odpovědí, v 7. ročníku bylo 74,1 % správných odpovědí, v 8. ročníku bylo 78 % správných odpovědí a v 9. ročníku bylo 82,3 % správných odpovědí. Tímto se potvrdil předpoklad, že žáci z vyššího ročníku označí více správných odpovědí. Ve všech ročnících měla největší úspěšnost otázka číslo 12 „Kdo může být pěstounem?“ a to 100 %. V 6. ročníku byla další úspěšná otázka číslo 5 „Které úřady se podílí na náhradní péči o dítě?“, žáci označili 67 (97,1 %) správných odpovědí. V 7., 8. a 9. ročníku byla další otázka s největším počtem správných odpovědí a to 100 % otázka číslo 7 „Co je dětský domov?“.

Na druhou stranu otázka s nejmenším počtem správných odpovědí byla v 6. ročníku číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“, s počet odpovědí 16 (23,2 %). V 7. ročníku to byla otázka číslo 13 „Myslíš, že dostávají pěstouni nějakou finanční podporu za péči o svěřené dítě?“, kde počet odpovědí byl 18 (31,6 %). V 8. ročníku byla nejhorší otázka číslo 15 „Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?“. Na tuto otázku odpovědělo pouze 16 (30,8 %) žáků. A v 9. ročníku dopadla nejhůře otázka číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“, správných odpovědí bylo jen 19 (43,2 %).

Z tabulky číslo 21 je zřejmé, že pokud šlo o otázky číslo 3-8, které byly spíše všeobecné, odpovídali žáci většinou správně, naopak u otázek číslo 10-17, které byly přímo zaměřené na pěstounskou péči, už bylo správných odpovědí méně.

Závěr: Dílčí cíl číslo 1 byl splněn, dílčí otázka číslo 1 byla zodpovězena.

Dílčí cíl číslo 2

Dílčím cílem číslo 2 bylo zjistit u otevřené otázky číslo 9, zda má vliv pohlaví žáka 2. stupně vybrané ZŠ na ochotu odpovědět na otázku, u které nejsou uvedené odpovědi.

Dílčí otázka číslo 2: Má pohlaví žáka 2. stupně vybrané ZŠ vliv na ochotu odpovědět na otevřenou otázku?

Dílčí předpoklad k otázce číslo 2: Předpokládám, že dívky budou ochotnější odpovídat na otevřenou otázku.

Tabulka 22 Představa žáků o pojmu pěstounské péči

N = 222

Ročník	Odpovědělo			Neodpovědělo			Celkem všech žáků	Procent všech odpovědí
	Dívky	Chlapci	Celkem	Dívky	Chlapci	Celkem		
6.	24	27	51	8	10	18	69	31,1 %
7.	19	21	40	10	7	17	57	25,7 %
8.	21	15	36	5	11	16	52	23,4 %
9.	14	20	34	3	7	10	44	19,8 %
Celkem	78	83	161	26	35	61	222	100 %
Procent odpovědí	35,1 %	37,4 %	72,5 %	11,7 %	15,8 %	27,5 %	100 %	100 %

Dílčím cílem číslo 2 bylo zjistit, zda má pohlaví žáka vliv na ochotu odpovědět na otázku, kde žáci museli sami vymyslet nějakou odpověď.

Na tu otázku odpovědělo pouze 161 žáků, z toho 78 dívek (35,1 %) a 83 chlapců (37,4 %), 61 žáků se k této otázce nijak nevyjádřilo. Rozdíl mezi odpověďmi dívek a chlapců je 2,3 %. Předpoklad, že dívky budou ochotnější odpovědět na otázku, kde musí vymyslet odpověď se tedy nepotvrdil. Jen v 8. ročníku odpovědělo více dívek. Na počet odpovědí mohla mít vliv i skutečnost, že školu celkově navštěvuje o něco méně dívek než chlapců, ale to jsem předem

zjištěné neměla. Nejvíce žáků odpovědělo v 6. ročníku a se stupňováním ročníků, ubývalo žáků, kteří napsali nějakou odpověď.

V následující tabulce číslo 23 uvádím pro srovnání procentuální poměr odpovědí pouze z počtu žáků (161), kteří na uvedenou otázku odpověděli.

Tabulka 23 Představa žáků o pojmu pěstounská péče

N = 161

Ročník	Dívky	Chlapci	Celkem	Procent odpovědí
6.	24	27	51	31,7 %
7.	19	21	40	24,8 %
8.	21	15	36	22,4 %
9.	14	20	34	21,1 %
Celkem	78	83	161	100 %
Procent odpovědí	48,4 %	51,6 %		100 %

Z tabulky číslo 23 je vidět, že i v tomto případě odpovědělo méně dívek (48,4 %) než chlapců (51,6 %). Ani v tomto případě ale rozdíl není příliš velký (3,2 %).

Závěr: Dílčí cíl číslo 2 byl splněn, výzkumná otázka číslo 2 byla zodpovězena.

Komparace dat

V této části budu porovnávat z každého ročníku jeden dotazník, který byl vyplněn nejlépe (nejvíce správných odpovědí) a jeden, který byl vyplněn nejhůře (nejméně správných odpovědí).

Tabulka 24 Komparace vybraných dotazníků u otázky číslo 3-8 a 10-17

Otázka / ročník	6. roč.		7. roč.		8. roč.		9. roč.	
	A	B	A	B	A	B	A	B
3. Jaký je nejčastější důvod, že se rodiče přestanou starat o své děti?	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓
4. Z jakého důvodu může být dítě z rodiny odebráno?	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓
5. Které úřady se podílí na náhradní péči o dítě?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. Kam je dítě umístěno, když se o něj rodiče nemůžou nebo nechtějí starat?	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
7. Co je dětský domov?	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. Co je Baby-box?	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓
10. Může se pěstounská péče zrušit?	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
11. Jak dlouhou dobu může maximálně trvat pěstounská péče na přechodnou dobu?	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✗
12. Kdo může být pěstounem?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13. Myslíš, že dostávají pěstouni nějakou finanční podporu za péči o svěřené dítě?	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
14. Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗
15. Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗
16. Do kolika let může zůstat dítě v pěstounské péči?	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓

17. Pokud dítě nemůže žít ve vlastní rodině, kde myslíš, že mu bude lépe?	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓
Celkem	CH 13/1	CH 6/8	CH 14/0	CH 6/8	D 14/0	D 6/8	CH 14/0	CH 9/5

Sloupce jsem označila A, B, kde A = nejvíce správných odpovědí v dotazníku a B = nejméně správných odpovědí v dotazníku. Odpovědi jsem označila takto: ✓ = správná odpověď, ✗ = špatná odpověď. V řádku „celkem“ jsou hodnoty označeny takto: CH = chlapec, D = dívka, správné odpovědi/špatné odpovědi.

Vybrala jsem z každého ročníku jeden dotazník s nejméně správnými odpověďmi a jeden dotazník s nejvíce správnými odpověďmi. Jen v 6. ročníku jsem nenašla žádný, kde by byly všechny odpovědi správné a v 9. ročníku jsem nenašla žádný, kde by bylo více jak 5 odpovědí špatných. Dotazníky jsem třídila bez ohledu na pohlaví, přesto mi vyšli ve třech ročnících chlapeci, jen v 8. ročníku jsem vybrala dívky.

Z tabulky číslo 24 vyplývá, že nejhůře dopadla otázka číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“ a číslo 15 „Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?“, kde ze čtyř dotazníků byly 4 špatné odpovědi. Tyto dvě otázky porovnám tedy ještě napříč všemi ročníky (tabulka číslo 25).

Tabulka 25 Komparace dat otázek číslo 14 a 15 napříč všemi ročníky

N = 222

Otázka / ročník	6. roč.		7. roč.		8. roč.		9. roč.		Celkem
	spr.od.	šp.od.	spr.od.	šp.od.	spr.od.	šp.od.	spr.od.	šp.od.	
14. Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?	16 23,2 %	53 76,8 %	21 36,8 %	36 63,2 %	19 36,5 %	33 63,5 %	19 43,2 %	25 56,8 %	75 33,8 %

15. Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?	25 36,2 %	44 63,8 %	19 33,3 %	38 66,7 %	16 30,8 %	36 69,2 %	30 68,2 %	14 31,8 %	90 40,5 %
--	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Z tabulky číslo 25 vyplývá, že v celkovém porovnání mezi ročníky v otázce číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“ uvedli nejvíce správných odpovědí žáci 9. ročníku a to 19 (43,2 %), žáci 7. ročníku 21 (36,8 %) správných odpovědí, žáci 8. ročníku označili 19 (36,5 %) správných odpovědí a žáci 6. ročníku označili pouhých 16 (23,2 %) správných odpovědí. Vzhledem k tomu, že se žáci 6. a 9. ročníku učí o náhradní rodinné péči v hodinách Výchovy ke zdraví, bych předpokládala, že budou chybovat méně než ostatní ročníky. Druhá porovnávaná otázka číslo 15 „Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?“ dopadla poněkud lépe. Zde opět žáci 9. ročníku měli nejvíce správných odpovědí a to 30 (68,2 %). Hůře dopadli žáci 6. ročníku, kteří označili 25 (36,2 %) správných odpovědí a žáci 7. ročníku s 19 (33,3 %) správnými odpověďmi. Úplně nejméně správných odpovědí uvedli žáci 8. ročníku, pouhých 16 (30,8 %). Souhrnně za všechny ročníky bylo dohromady u otázky číslo 14 „Může se dítě v pěstounské péči stýkat se svými biologickými rodiči?“ 75 správných odpovědí, což je 33,8 % a u otázky číslo 15 „Pokud je dítě v pěstounské péči, má příjmení svých pěstounů?“ bylo správných odpovědí celkem 90, což je 40,5 %.

Z tabulky lze usoudit, že žáci všech ročníků mají velmi nedostatečné informace o tom, zda se děti v pěstounské péči mohou stýkat se svými biologickými rodiči a zda mají příjmení svých pěstounů. Tyto informace je potřeba s žáky doplňovat a prohlubovat. Jen žáci 9. ročníku měli víc jak 60 % povědomí o tom, že dětem v pěstounské péči zůstává příjmení po jejich biologických rodičích.

3. 4. Doporučení pro praxi

V této části se zaměřím na doporučení, které znalosti je potřeba s žáky vybrané základní školy dále rozvíjet a upevňovat. Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče. Díky této péči nemusí některé děti zůstat v dětských domovech, ale mají šanci žít v normální

rodině, i když není jejich biologickou. I v naší škole je několik žáků, kteří vyrůstají v pěstounské péči nebo jsou adoptovaní.

Z odpovědí žáků vyplývá, že hlavním zdrojem, kde získali informace o pěstounské péči, byla škola, tuto možnost uvedlo 73 (32,9 %) žáků a druhým zdrojem byli v případě 72 (32,4 %) žáků jejich rodiče.

Žáci 2. stupně vybrané ZŠ mají všeobecné informace o náhradní rodinné péči celkem dostatečné, o samotné pěstounské péči mají už znalostí méně. Doporučením tedy bude zaměřit se v hodinách Výchovy ke zdraví větší měrou na jednotlivé formy náhradní rodinné péče, konkrétně na pěstounskou péči. Důležité je, aby se učitelé u žáků zaměřili hlavně na rozvíjení znalostí o tom, zda se děti v pěstounské péči mohou stýkat se svými biologickými rodiči a zda jim zůstává příjmení po biologických rodičích nebo se jim příjmení změní podle pěstounů. Aktivitami k upevnování a rozšiřování informací by mohly být, kromě výuky podle školního vzdělávacího plánu, různé besedy, přednášky nebo projekty.

Pěstounská péče je pro děti, které nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině, velmi důležitá. Díky povědomí žáků základní školy o této péči, její potřebě a smysluplnosti je šance, že některý z žáků se sám stane v budoucnu pěstounem a poskytne domov některému opuštěnému dítěti.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá povědomím žáků 2. stupně vybrané základní školy o pěstounské péči. V teoretické části popisuje náhradní rodinnou péči a její jednotlivé formy. Poskytuje podrobné informace o pěstounské péči, dále o tom, kdo se může stát pěstounem, jaké jsou požadavky na tyto zájemce, jak probíhá proces zprostředkování pěstounské péče a prověřování zájemců o pěstounskou péči. V závěru najdeme informace o povinnostech a právech pěstounů, biologických rodičů a dětí v pěstounské péči, o dítěti a o rodině.

V praktické části jsem uskutečnila dotazníkové šetření u žáků 2. stupně Základní školy Msgr. Staška v Domažlicích, jehož cílem bylo zjistit, jaké znalosti mají tito žáci o pěstounské péči. Byl stanoven jeden hlavní a dva dílčí cíle. Hlavní otázkou bylo zjistit, jaké jsou znalosti žáků 2. stupně vybrané ZŠ o pěstounské péči. Předpoklad byl, že alespoň 60 % odpovědí bude správných. Hlavní cíl byl splněn, žáci celkově označili 75,8 % správných odpovědí. Nejvíce správných odpovědí označili žáci v části dotazníku se všeobecnými otázkami o náhradní rodinné péči, v části s otázkami zaměřenými na pěstounskou péči bylo správných odpovědí méně. Dílčím cílem bylo zjistit, zda má ročník vliv na znalosti (počet správných odpovědí) žáků o pěstounské péči. Předpokladem bylo, že žáci vyšších ročníků označí více správných odpovědí. Dílčí cíl byl splněn, čím vyšší byl ročník, tím více bylo správných odpovědí. Žáci 9. ročníku označili 82,3 % správných odpovědí, žáci 8. ročníku označili 78 % správných odpovědí, žáci 7. ročníku označili 74,1 % a žáci 6. ročníku označili 71,2 % správných odpovědí. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, zda má pohlaví žáka vliv na ochotu odpovědět na otázku, u které nebyly uvedeny odpovědi (otevřená otázka). Předpokladem bylo, že dívky budou ochotnější odpovědět na otevřenou otázku. Druhý dílčí cíl byl splněn, předpoklad se nepotvrdil. Ve všech ročnících odpovědělo více chlapců, kromě 8. ročníku, tam odpovědělo více dívek. Tato situace mohla být způsobena i tím, že ve škole je celkově méně dívek, což jsem ale předem neměla zjištěné. Důvodem mohla být i zvýšená absence žáků vzhledem k probíhající koronavirové pandemii.

Při podrobnějším zkoumání jsem zjistila, že žáci mají celkem dostatečné znalosti v oblasti náhradní rodinné péče všeobecně, ale konkrétně o pěstounské péči mají však informace nedostatečné. V otázkách zaměřených na pěstounskou péči žáci nejvíce chybovali v tom, zda se děti v pěstounské péči mohou stýkat se svými biologickými rodiči a zda dětem umístěným do pěstounské péče

zůstává příjmení po jejich biologických rodičích nebo se jim příjmení změní podle pěstounů. Tyto informace je tedy potřeba u žáků dále rozvíjet.

Doporučením pro praxi je, aby se učitelé v rámci výuky Výchovy ke zdraví zaměřili více na rozvíjení a doplňování informací o náhradní rodinné péči, zvláště větší měrou o pěstounské péči. Díky většímu povědomí o otázkách a úskalích pěstounské péče je šance, že se některý z žáků sám stane v budoucnu pěstounem a poskytne domov a péči dítěti, které nemá možnost žít ve své vlastní rodině.

Pokud bych v budoucnu psala práci na podobné téma, zařadila bych do dotazníkového šetření více otevřených otázek, v tomto dotazníkovém šetření jsem se trochu obávala reakce a nechuti na tyto otázky odpovídat. Nakonec jsem však byla příjemně překvapena, kolik dětí na tuto otázku odpovědělo. Dále bych určitě ocenila větší časový prostor na dotazníkové šetření, který bych využila na diskusi se žáky o zvoleném tématu. Tento čas mi v dnešní pandemické situaci velmi chyběl. Ale i přes veškeré překážky, které se mi při přípravě bakalářské práce vyskytly, jsem ráda, že jsem si toto téma zvolila a že jsem měla možnost, i když v omezeném čase, pracovat s dětmi z naší školy a dozvědět se od nich spoustu názorů na pěstounskou péči a celkově na náhradní rodinnou péči. Všechny děti mě mile překvapily, jak ochotně a svědomitě vyplňovaly připravené dotazníky a za to jim patří velký dík.

Seznam použitých informačních zdrojů

- BUBLEOVÁ, Věduna a kolektiv. 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4. přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek. ISBN 978-80-87455-30-2.
- BUBLEOVÁ, Věduna. 2014. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-18-0.
- Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče*. 2019. Pravnadestvi.cz. Praha.
- Co bych měl jako pěstoun splňovat?*. 2019. Pravnadestvi.cz. Praha.
- Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. 2018. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. ISBN 978-80-907053-2-6.
- HELUS, Zdeněk. 2009. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.
- HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk, Jarmila KOLUCHOVÁ, Věduna BUBLEOVÁ, Jiří KOVAŘÍK a Lucie BENEŠOVÁ. 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8304-8.
- MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3336-7.
- PAZLAROVÁ, Hana. 2016. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1020-7.
- Pěstounství je profese*. 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-115-7.
- PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8772-8.

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. 2016. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-120-1.

ZEZULOVÁ, Dagmar. 2012. *Pěstounská péče a adopce.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

Internetové zdroje

Babybox. 2010. *Babybox.cz.* Praha [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.babybox.cz/>

Formy náhradní rodinné péče. 2019. *Mpsv.cz.*, Praha: Mpsv, 9.10.2019 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

Institut osvojení dítěte a podmínky osvojení. 2001. In: *Epravo.cz.* Praha: Redakce, [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-osvojeni-ditete-a-podminky-osvojeni-9055.html>

LIPOVÁ, Dana, KRBCOVÁ, Anna a TOMANOVÁ, Kamila. 2019. *Pěstounské rodiny v České republice Základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči.* Praha, [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Analyza-Pestounske-rodiny-v-Ceske-republice.pdf>

MADĚROVÁ, Eliška. 2014. *Jaké je to být dítětem.* Ostrava: ATLAS consulting spol. s r.o., [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/jake-je-to-byti-ditetem>

MPSV podpoří zlepšení procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. 2017. *MPSV.* Praha, [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-podpori-zlepseni-procesu-zprostredkovani-nahradni-rodinne-pece?inheritRedirect=true>

Osvojení, adopce a změny od 1.1.2014. 2013. In: *Muj-pravnik.cz.* Praha: Redakce, [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/osvojeni-adopce-zmeny-od-2014/>

Péče třetí osoby. ndt. *Cpnrp.cz.* Litoměřice: Centrum pro náhradní rodinnou péči, [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.cpnrp.cz/domu/info-o-nrp/pece-treti-osoby>

Pěstouni a osvojitelé: odlišné právní vztahy. ndt. In: *Dobrá rodina.* Praha: Dobrá rodina, [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://www.dobrarodina.cz/chci-byt-pestounem/123-co-je-to-pestounska-pece>

Počet dětí žijících v NRP a ústavních zařízeních od roku 2012. 2018. *Knihovna NRP*. Praha: Nadace JŠT, [cit. 2021-6-6]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pecce/aktualni-statistiky/pocet-deti-zijicich-mimo-svou-biologickou-rodinu/>

Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje. ndt. *Náhradní rodina*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/porucenstvi-pokud-porucnik-o-dite-osobne-pecuje>

Zákon o rodině, úplné znění č. 210/1998 Sb. 1998. *Zákony pro lidi*. Praha, 11. 9. 1998 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-210?text=opatrovnictv%C3%AD>

Seznam příloh

Příloha číslo 1 Vzorová žádost o zprostředkování pěstounské péče

Příloha číslo 2 Dávky pěstounské péče

Příloha číslo 3 Vzorový dotazník

Příloha číslo 4 Dva vyplněné dotazníky z každého ročníku – dívka a chlapec

Příloha číslo 5 Přepis odpovědí k otevřené otázce číslo 9

Příloha číslo 6 Přepis odpovědí k otázce číslo 19

Příloha číslo 7 Přepis odpovědí z námětů a postřehů na konci dotazníku